

לקראת ולקראים שלום,

שחר בוקמן

עורך אקולוגיה וסביבה

המפתח לקיימות נמצא באורח החיים העירוני. יותר ממחצית אוכלוסיית העולם חיה בערים, ושיעור זה צפוי להמשיך ולעלות. בישראל, למשל, מעל ל-90% מהאוכלוסייה חיה בערים.

הגיליון המיוחד שלפניכם, העוסק בקיימות עירונית, ירד לדפוס בזמן הולם – באותה עת נאספו נציגי מדינות העולם בקיטו שבאקוודור לוועידת הביטאט השלישית, לגיבוש סדר יום עירוני חדש, שבמרכזו הוצב עקרון הקיימות העירונית. אין לצפות מהוועידה לפתרון פשוט, אך לאורך זמן ייתכן שניווכח כי המפגש והדיונים במגוון נושאים בעלי חשיבות סביבתית, חברתית וכלכלית, נושאים בשורה.

תוכני גיליון זה כוללים כיווני מחקר חדשניים ומגוון דעות ותחומי דעת. תוכלו לקרוא על גישות אקולוגיות וסביבתיות מסורתיות, על כיווני שינוי חדשים שמקורם במדעי ההתנהגות, על פיתוחים טכנולוגיים המאפשרים הקמת תשתיות חכמות, על הקשר בין בריאות למרחב העירוני ועל רעיונות תכנוניים חדשים לניצול יעיל של קרקע כמשאב מוגבל.

בפתח הגיליון סקירה של התפתחות הקיימות העירונית בעשור האחרון, המציגה מהלכים רבים שקודמו בישראל, בעיקר על-ידי הרשויות המקומיות. בעוד שקיימות הועלתה לראשונה לסדר היום על-ידי מומחים סביבתיים, כיום היא חלק מהזרם המרכזי במדיניות בערים רבות, ולא רק אנשי המקצוע אימצו אותה, אלא אף הדרג הפוליטי השלטוני. עם זאת, יש כאן אבדן הזדמנות: משרד הבינוי והשיכון תפס לאחרונה עמדת הובלה בתהליך החייאת ערים, אך בו-בזמן, במטרה להוריד את יוקר הדיר, מקדמים גורמים ממשלתיים בניית שכונות חדשות בהיקף גדול ללא התייחסות להחייאת ערים או לקיימות עירונית. מידת המעורבות השלטונית היא סוגיה מרכזית, כפי שעולה משני מאמרים. האחד מזהה סוכני שינוי, והאחר מציג גישה רדיקלית המתגרת את יכולת המערכת הפוליטית-כלכלית הנאו-ליברלית לאפשר קיימות עירונית.

מגוון תחומי הדעת ושאלות המדיניות בא לידי ביטוי במדדים המרובים המוצעים להערכת הקיימות העירונית. המדדים הכרחיים לקובעי מדיניות, שלעיתים קרובות מה שמנחה אותם הוא מה שניתן למדידה. קל למדוד את ההיבטים הפיזיים והכלכליים של קיימות, אך חיוני לשלב בהם מדדים של רווחה חברתית, קהילתיות וחוסן חברתי.

מבט כוללני על הזירה הישראלית מעלה את השאלה – האם אנחנו יודעים לאן מועדות פנינו? ראשית, ברור שברמה המקומית ולעיתים ברמה הקהילתית, אכן מתרחשים שינויים, שיש להרחיבם כדי שהשפעתם תהיה משמעותית. שנית, ברור ש'ירוק' תשתיות עירוניות קיימות תורם לאיכות החיים בערים, אך אין בו תרומה מספקת להשגת היעדים העולמיים. שלישית, קיימות מחייבת שינויים עקרוניים באורח החיים ובדפוסי צריכת משאבים, בין אם אלה משאבים מקומיים ובין אם הם מיובאים מחוץ לעיר ומחוץ למדינה. ברב-השיח בין ראשי ערים ומטרופולינים נעשה ניסיון לענות על שאלות אלה ואחרות.

אורח החיים משתנה. מהפכת המידע משנה דפוסי ייצור וצריכה, ולעיתים ממירה משאבים משיים בוורטואליים. במהפכה גלומות הזדמנויות לעיצוב אורח חיים מקיים יותר, אם רק נמצא את הדרכים לרתום אליה דפוסים חדשים של קישוריות. לנוכח האתגרים המהותיים הללו, ראוי לעודד שיח בנושא החברה הדיגיטלית ומגבלות משאבי כדור הארץ בין חוקרי קיימות ובין חוקרי ההשפעה החברתית של העולם הדיגיטלי. כולנו תקווה שהדור הבא של הצרכנים יתנהל באופן מקיים בהרבה מהוריו הבזבזניים.

הנתיב לקיימות צריך להיסלל דרך שינוי אורח החיים העירוני, באופן שמבטא הכרה במגבלות כוכב הלכת שלנו.

קריאה נעימה

ולרי ברכיה ושחר בוקמן